

Védett Gyermekkor Projekt

Világ Gyermekei Találkozó

Pók Tímea Kőbányai Szent László Gimnázium

A Védett Gyermekkor Projekt a tinédzserek fókuszába helyezi a ma kisiskolásait. Tizenhat éves diákok irányítják a figyelmüket nyolc éves kisgyerekek felé, azzal a céllal, hogy emlékezzenek saját korábbi életszakaszukra, miközben újra felfedezik a még náluk is kiszolgáltatottabb kislányok és kisfiúk világát. A középiskolások az alkotói folyamatban azonosulhatnak azokkal a kisgyerekekkel, akikkel, évtizedekkel később, együtt alkotják majd a Föld felnőtt lakosságát. Lesznek közös feladataik.

Az emberiség jövőjét érintő hangsúlyos kérdések a túlnépesedés, bizonyos társadalmak elöregedése, a környezetszennyezés, a globális felmelegedés vagy a migráció stb. Elengedhetetlen a nevelés részévé tenni az emberi élet történéseinek értelmezését, az önreflexiót, a sorsunk alakításában vállalt felelősség kialakítását, a közösségért való tudatos gondolkodást és együttműködő cselekvést. A Védett gyermekkor projekt erre a komplex edukációra tesz kísérletet a vizualitás gazdag nyelvezetét és más műveltségterületek változatos tartalmait segítségül hívva.

Az itt ismertetett Védett gyermekkor című feladatsor a 10. évfolyamos diákoknak szól, az alapötlet 2016-őszén fogalmazódott meg bennem, amikor bekapcsolódtam az MTA-ELTE Vizuális kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport kutatómunkájába, így a projekt a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai programjának

1. kép: 10. évfolyamos rajzos csoport a Kőbányai Szent László Gimnáziumban, a Világ Gyermekei Találkozón - 2017. Fotó: Bíró Gabriella

része.¹ A feladat a vizuális képességek fejlesztését segíti elő, de a szociális érzékenyítést is támogatja, így sajnos egyre aktuálisabb, hiszen a közelmúltban csak fokozódott az együttérzésre nevelésnek és a megszokottól való eltérések feldolgozásának szükségessége.

A feladatsor kipróbálása közben további gazdag lehetőségek rajzolódtak ki előttem, új gondolatokat merítettem a diákok váratlan megoldásaiból. Az első tapasztalatok nyomán eljutottam odáig, hogy szükségletté vált számomra a művészettel nevelés részévé tenni a személyes boldogulás folyamatainak tudatosítását és a produktív felelős-

ségvállalást egy élhető jövő közös kialakításában. Ezekhez a törekvésekhez kapcsolódnak más, általam kidolgozott feladatok is, melyek a Moholy-Nagy Vizuális Modulok – a 21. század képi nyelvének tanítása, a *Kortárs Művészet Modul* középiskolásoknak szóló tematikájában kaptak helyet. A négyéves kutatás során kipróbált modul nevelési programja, kreatív feladatok mentén, a kortárs művészetre való nyitottságra és a műalkotásokban kifejeződő egyéni és társadalmi problémákra érzékenyít. A tanítási-tanulási folyamatban nem a művek megismerése az elsődleges cél, hanem az, hogy a diákok önmagukat és a világot értsék meg minél jobban.

1 A közlemény alapját képező kutatás az MTA-ELTE Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport, „Moholy-Nagy Vizuális Modulok - a 21. század képi nyelvének tanítása”, 2016-2020, projekthez kapcsolódik. Az előadás elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta.

2. kép: 10. évfolyamos rajzos csoport a Kőbányai Szent László Gimnáziumban, a Világ Gyermekéi Találkozóán - 2017. Fotó: Bíró Gabriella

3- 4. kép: 10. évfolyamos rajzos csoport a Kőbányai Szent László Gimnáziumban, a Világ Gyermekéi Találkozóán - 2017. Fotó: Bíró Gabriella

Korunk alkotásai elsősorban inspirációként szolgálnak, rengeteg fogalmi és formai bekapcsolódási pontot kínálva, tanárnak és diáknak egyaránt, így segítenek abban, hogy a fiatalokat bevezessük a materiális felszínen tapasztalható, a vizuálisan érzékelhető jelenségekbe, vagy a szellemi és a lelki dimenziókban zajló történésekbe. Megismerésük által tudunk kapcsolódni a jelen, a most valóságához. A main keresztül a diákok számára jobban megérthető a múlt. Ezen a terepen a tanulók személyes tapasztalataiból építkezhetünk. A kortárs művészet tartalmilag gazdag, mint kiindulópont számtalan feldolgozási módszerre ad lehetőséget, és a kutatásban alkalmazott feladatoknál elsősorban a képesséfejlesztés eszköze, mivel a kezdeményezett alkotófolyamatban nem az ismeretátadáson van a hangsúly, hanem az érzékenyítésen és a képességfejlesztésen.

Projekt

A Védett gyermekkor projekt egy komplex csapatjáték, amelyben központi helyet foglal el a szerepjáték, mint életjáték. A kiindulópont egy átlagos nyolc éves magyar gyermek. El kell képzelni őt, az ő napirendjét, otthonát, családját, lelkületét és kedvenc játékait stb. Beszélgetünk a bizalomról, a biztonságról, az önfeledtségről, a támogató környezetről. Megvitatjuk otthonunknak, a Földnek a védelmét. A tanulócsoporthoz 4-5 fős

kisebb csapatokat hozunk létre. A csoportok megtervezik egy-egy nyolc éves gyermek karakterét, a megadott feltételeknek megfelelően, mintha egy regény főhősét találnák ki közösen, és szerveznek köré egy elképzelt világot, amit aztán le is modelleznek. Végül rendezünk egy gyermek világkonferenciát, ahol a diákok által megszemélyesített szereplők bemutatják a családjukat és az életüket.

A Védett gyermekkor feladatsora a ma kisiskolásait helyezi a tizenévesek fókuszába. Tizenhat évesek irányítják a figyelmüket nyolc éves kislányok felé, azzal a céllal, hogy emlékezzenek saját korábbi életrészekre, és közben újra felfedezzék a még náluk is kiszolgáltatottabb mai kislányok és kislányok a világát, azokét a nagyon fiatal emberekét, akikkel együtt alkotják majd évtizedekkel később a Föld felnőtt lakosságát. Eredetileg az MTA-ELTE Kutatásban részt vevő kísérleti osztályok csak olyan teljes létszámú osztályok lehetnek, ahol nem folyik emelt szinten rajz és vizuális kultúra oktatás. Azért, hogy plasztikusabban tudjam szemléltetni ezt a feladatot és a benne rejlő lehetőségeket a kísérleti osztállyal való munkámban, 2017 tavaszán kitaláltam, hogy az akkori 10. évfolyamos, emelt szinten művészetet tanuló, rajz tagozatos, kis létszámú csoportommal próbáljuk ki elsőként a projektet.

A diákok a feladatsort színvonalasan valósították meg, és a projekt záróeseményét, a gyermek világkonferenciát, megrázó bemutakozásokkal tették felejthetlenné. Olyan témákat dolgoztak fel, mint a családon belüli erőszak, a szegénység vagy a fiatalkorú bűnözés. Három kislányt és két kislányt személyesített meg. Minden szerepet lányok játszottak. (a csoportban egy fiú tanuló volt). Több kontinensről, a társadalom eltérő rétegeiből érkeztek, különböző nyelveken beszéltek és írtak, a saját csetlő botló gyermeki kézjegyükkel.

A bántalmazott lányka testét meg-
rázó szavak borították, amikor ő
beszél az életéről, szinte szikrázott
a levegő. Az élmény erejét közve-
títik az akkor készült fotók, melyek
kapcsán felmerült, hogy nyomda-
képesek-e, nem érintik-e később
kínosan a hölgyet. A húsz eszten-
dős Janka a következő sorokkal
ajándékozott meg: „Nagyon boldog
lennék, ha ezek a fényképek minél
több emberhez eljutnának, mivel
rengeteg energiát fektettünk a pro-
jektbe és olyan fontos problémákkal
foglalkoztunk, amikről beszélni kell.
Én nagyon büszke vagyok rá, hogy
már ennyi idősen is foglalkoztattak
ilyen témák és ezeket művészi mó-
don ki is tudtam fejezni. A mai napig
úgy tekintek erre a projektre, mint a
pályafutásom egyik legjobb műve és
erre mindig büszke is leszek bárhol,
bármilyen élethelyzetben, vállalom

*minden következményét és engedélye-
zem szabad felhasználását.”*

A következő két tanévben a kuta-
tásban részt vevő teljes létszámú,
megközelítőleg 35 fős, kísérleti és
követő osztályokban is kiviteeltük
a projektet. Ezekkel a diákokkal
nagyjából öt héten át (esetleges
iskolai szünetekkel és programok-
kal megszakítva), heti 45 percben
foglalkoztunk a feladatokkal. A gya-
korlatban ez azt jelentette, hogy két
teljesen más koncentrációt követelő
tanóra között, bő harminc percet
alkottunk, közel negyvenen egy
tanteremben, így nem csoda, hogy
bár mindkét osztállyal eljutottunk a
gyerekek világkonferenciájáig, de a
kitalált karakterek képviselői egyik
közösségben sem óhajtottak élni az
átlényegülés látványosabb eszköze-
ivel, így a teljesítmény és az élmény

messze elmaradt a korábban ta-
pasztaltaktól. Érdekes eredmények
születtek a tömegkommunikációra/
médiára és informatikára speciali-
zálódott osztályban (mely a kutatás-
ban a követő osztályként vett részt),
ahol a diákok közel kétharmada fiú.
A „médiások” fényképezést, filme-
zést, rádiózást, újságírást, az „infó-
sok” programozást tanulnak emelt
óraszámban. Mind a hat csapat
kisfiú szereplőt talált ki magának. A
diákok a művek kivitelezése során
minimálisra szorították a színek
használatát.

Kutatással kapcsolatos kísérlet

2019. áprilisában elhatároztam, hogy
véghez viszünk egy kísérletet, és
megmutatjuk, hogy milyen kiaknáz-
ható lehetőségek rejlenek még a
Védett Gyermekkor projektben. A Kő-
bányai Szent László Gimnáziumban

3- 4. kép: 10. évfolyamos rajzos csoport a Kőbányai Szent László Gimnáziumban, a Világ Gyermekei Találkozón - 2017. Fotó: Bíró Gabriella

7-8. kép: Az MTA-ELTE kutatás Védett Gyermekkor Projektjében résztvevő kísérleti osztály tanulójának alkotásai láthatóak a bal oldali képen (2017), és a követő osztály egyik tanulójának műve a jobb oldalon (2018). Ők a Kőbányai Szent László Gimnázium 10. évfolyamos, nem rajztagozatos, diákjai.

(harmincöt éves múltra visszatekintő, 1986-ban indult, Papp László által létrehozott és működtetett) a tömegkommunikáció és (a szintén nagy múltú, Szabó Gábor által létrehozott) a speciális rajz szekció két kis létszámú 10. évfolyamos csapatát hoztam össze. A tömegkommunikáció szakos diákok többek között filmezést, vágást, rádiózást, fotózást, televíziós műsorkészítést és újságírást tanulnak heti 4-5 órában. A képzésük során rengeteg gyakorlati jártasságra tesznek szert. A rajzosoknak 10. évfolyamban heti 4 vizuális kultúra órájuk van, ahol alapvetően művészettörténettel, rajzolással, festéssel és mintázással foglalkozunk. Az volt a cél, hogy egy projektnap keretében, egy közös alkotófolyamatban megtapasztaljuk, hogy a vizuális előképzettséggel rendelkező diákok, mit tudnak kihozni együtt ebből a rengeteg irányban nyitott feladatból.

Közös munka

A „médiás” csapat 17 főből, a „rajzos” 19 főből állt. Összesen hét fiúnk volt. Tudtam, hogy mindkét közösség összetartó és jól tudnak együtt dolgozni. A két társaság érin-

tőlegesen kapcsolódott is, baráti, korábbi iskolatársi szálakkal, amire építhettem. Jóban voltam mindkét csapattal és bíztam az érzelmi intelligenciájukban.

A projektet részben irányítottam. 6 fős csapatokat állítottam össze, ügyeltem rá, hogy minden csoportban legyen „médiás” és „rajzos”, valamint fiú és lány diák is. A csapatok névsorát és a csapatvezetők nevét, valamint a feladatsort, három héttel a projektnap előtt ismerttettem. A feladatok kivitelezése nagy önállóságot követelt tőlük. A „rajzosok” az egyéni teendők egy részével a vizuális kultúra órákon tudtak haladni. A két osztálynak nem volt együtt órája, ezért a közös feladatokat a szabadidejükben egyeztetett időpontokban tudták elvégezni, ami komoly szervezést igényelt. Az együttműködés tartogatott kihívásokat, és lehetőséget teremtett arra, hogy néhányan a munka oroszlánrészét a társaikra hagyják. Finomítani kellett a kommunikációt, az egymáshoz való alkalmazkodást és fejleszteni az empátiát, de végül minden csapat képessé vált a közös értékteremtésre.

Védett Gyermekkor Projekt mélyebben

Először érzékeltettem velük, hogy miért aktuális az, amivel foglalkozunk, hogy miért kardinális kérdés, hogy a gyermekkor védett-e? 2019 tavaszán kiindulópontként az itt élő magyar gyermekek életkörülményeivel foglalkoztunk. Kortárs képzőművészeti alkotások mentén tártuk fel, hogy a diákoknak milyen tapasztalatai és elképzelései vannak arról, hogy milyen családban és környezetben cseperednek a ma gyerekei. Beszélgetésünket a tanulók érdeklődése vezette, fokozatosan nyitottunk rá az együttélés és az egymás mellett élés mélyebb vonatkozásaira.

Magyarországon és a Földön mindenütt hangsúlyos kérdések a COVID-19 vírus által okozott károk, a túlnépesedés, a migráció, bizonyos társadalmak elöregedése, a gyermekbántalmazás, a klímaváltozás vagy a környezetszennyezés. Az ökoszisztéma elemi egysége a család. A 2011. évi népszámlálás által rögzített helyzet alapján, sok magyar család élete úgy alakult, hogy a gyermekek magas százaléka nem

7. kép: A képen 10. évfolyamos rajzos és médiás diákok láthatóak közös munka közben - 2019

házastársi viszonyban született.² Sok olyan újszülött lát napvilágot, akik számára a szülők nem tudnak biztonságos hátteret és perspektívát nyújtani, miközben nő a vágyott, de meg nem születő gyermekek száma is. Illetve egyre nagyobb az egyszülős családok aránya.³ A házasságok jelentős része pár év után válással végződik, számos csemete él mozaikcsaládban.⁴ A társadalmi, gazdasági és világnézeti változások következtében egyre elterjedtebbek a nem hagyományos családformák, miközben a megbecsültségük kérdéses. A 2011-es népszámlálás adatai szerint Magyarországon a népesség körülbelül hat százaléka magyarországi nemzetiségi. Jelentős hazánkban az orosz, a kínai, az arab és a vietnámi stb. lakosság is.⁵ Egyre több gyermek születik vegyesházasságban.

A vizuális nyelv kreatív használata segít megismerni és megérteni a családok sokféleségét, és látható kifejezést adni a diákok saját élményeinek.⁶ Művésztanárként lehetőségem nyílik tágabb érte-

lemben vett művészeti nevelésre. Az alkotás, vagy a kortárs művek megfigyelése alkalmat teremt a kommunikációra, beszélgethetünk az élet nagy kérdéseiről, foglalkozhatunk az emberi élet hétköznapi és sorsfordító történéseinek értelmezésével, a személyes kapcsolatainkban magunkért és egymásért vállalt felelősséggel, önismerettel és az élő közösségért való tudatos gondolkodással. A projekt a személyiséggé érést is hivatott támogatni, a vizualitás gazdag nyelvezetét és más műveltségterületek változatos tartalmait segítségül hívva.

A Védett gyermekkor feladatsora olyan tizenévesekből álló osztályokat céloz meg, akik életük azon szakaszában járnak, amikor kiemelten fontos önmaguk és egymás megismerése, elfogadása, az identitásuk felépítése. A projektben nagy hangsúlyt kap az élményszerű, aktív tevékenység, a több csatornán megvalósuló önkifejezés, a képességfejlesztés és a személyiségfejlesztés.

Csapatmunka

A diákok kis csapatokban, kvázi alkalmi közösségekben, családban dolgoztak együtt. Kiosztották egymás között a feladatokat. Felépítették a fiktív gyerek személyiségét, családját, környezetét, majd kiválasztották, hogy milyen módszerekkel modellezik le az életét. Megjelölték a ruhátárát, lerajzolták a családját, a szobáját, írtak egy levelet és rajzoltak egy rajzot a gyerek színvonalán. Lehetőségük volt hangfelvételt vagy fotómanipulációt is készíteni stb.

A „tömkomos” diákok felkészültsége lehetővé tette egy plusz feladat minőségi megvalósítását. Minden csapatnak le kellett forgatnia egy 2-3 perces, angol nyelvű, vagy angolul feliratozott bemutatkozó kisfilmet a gyerekről. Az apróságokat megszemélyesítő diákok készültek a Világ Gyermekei Találkozóra, ahol egy kis egyéni produkciót kellett előadniuk, majd ki kellett fejteniük a véleményüket egy általuk választott környezetvédelmi témában, és kampányolniuk kellett egy jó ügy mellett.

2 http://www.ksh.hu/nepszamlalas/csaladtipusok_jellemzoi, 6. o, 32. o.

3 http://www.ksh.hu/nepszamlalas/csaladtipusok_jellemzoi, 33. o, 39. o. (2020.12.29.)

4 http://www.ksh.hu/nepszamlalas/csaladtipusok_jellemzoi, 8. o. (2020.12.29.)

5 http://www.ksh.hu/nepszamlalas/ablak_demografia, 1.1.28. (2020.12.29.)

6 http://www.ksh.hu/nepszamlalas/ablak_nemzetiseg (utolsó megtekintés: 2020. 12.22.)

Világ Gyermekei Találkozó 2019

A projekt utolsó mozzanataként lebonyolítottuk a találkozót. Öt kislány és egy fiú-lány ikerpár kettős karakter született. A diákok beöltöztek és átlényegültek kisgyermekké. A résztvevők az átváltozáshoz jelmezt, sminket, testfestést, egyéni hanghordozást és az életkorhoz illő szókincset használtak. Először levetítettük a bemutatkozó videókat, aztán a kicsik egyesével bemutatták a rajzokat, a feljegyzéseket és, miközben végig egyes szám első személyben beszéltek magukról. Olyan témákat dolgoztak fel, mint a testi rendellenesség, a gyász, a testvértől való elszakítás, a szülői elhanyagolás, a rasszizmus vagy a szervdonáció. Öten a világ távoli pontjairól érkeztek. Egy alabamai lányka kistesóra vágyott. Míg az egyik magyar kislány számára a biztos háttérrel a szülők helyett a bátyja nyújtotta, addig a másik a tévé előtt követte az édesanya életét, aki az anyai szerep helyett a színésznői karriert választotta.

Eredetileg arra kértem őket a találkozón (ahol én játszottam a házigazda szerepét), hogy fogalmazzák meg, hogyan tudnának barátkozni egymással, és milyen ötleteik vannak az együttműködés-

re, hogy világunk jobb hely legyen, és mesélik el, hogy ők milyen jövőt szeretnének. Azonban ők igazi gyerekek maradtak, és nem társadalmi kérdéseket feszegettek, hanem gyermeki tisztasággal az életük momentumaiból indultak ki. Közös időt, szeretetet és biztonságot akartak átélni a családjukkal és a barátaikkal. Erről beszéltek nekünk.

A közös munka során magas szintű együttműködés valósult meg a diákok között. Személyes élményeket és a különböző műveltségterületeken szerzett tapasztalataikat is felhasználták az alkotófolyamatban. Nagy empátiával vitatták meg a mai gyerekek helyzetét, reflektáltak egymás meglátásaira, majd művészi formát adtak közös elképzeléseiknek. Használták a manuális képességeiket, a vizuális látásmódjukat, a technikai tudásukat és testük kifejezőerőjét is. A projektnap történései, az előadások mindnyájunk számára közös zsigeri élménnyé váltak.

Hat bemutatkozó kisfilm és egy rövid werkfilm készült a projekt során. Kísérleti jelleggel létrehoztunk magunknak Conference of the World's Children 2019 néven egy zárt csoportot, ahol tartottuk a kapcsolatot a fiktív nyolc évesekkel.

A munkafolyamatot és a projektnap történéseit összefoglaló werkfilmet Gál Anna, 12. évfolyamos tömegkommunikáció szakos diákunk készítette, az instrukcióimat követve. A videók az alábbi lejátszási listában tekinthetők meg: [Protected Childhood Project 2019](#)

Köszönetnyilvánítások

A közlemény alapját képező kutatás az MTA-ELTE Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport, „Moholy-Nagy Vizuális Modulok - a 21. század képi nyelvének tanítása”, 2016-2020, projekthez kapcsolódik. Az előadás elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta.

Hivatkozások

KSH: http://www.ksh.hu/nepszamlalas/csaladtipusok_jellemzoi 6. o, 8. o, 32. o, 33. o, 39. o (Utoljára megnyitva: 2020.12.30.)

KSH: http://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_demografia 1.1.28 (Utoljára megnyitva: 2020.12.30.)

KSH: http://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_nemzetiseg (Utoljára megnyitva: 2020. 12.22.)

Protected Childhood Project 2019: https://www.youtube.com/playlist?list=PLF8Up_QrvFW5A-Eaz6PF7pKVpOSngBS88B (Utoljára megnyitva: 2020. 12.22.)

8. kép: A képen 10. évfolyamos rajzos és médiás diákok láthatóak a Kőbányai Szent László Gimnáziumban, a Világ Gyermekei Találkozón - 2019